

یادداشت

ایران و عمان الگوی شاخص همزیستی منطقه‌ای

حسین ایزدپناه مدیر مؤسسه راه آبی ابریشم

● توسعه مناسبات سیاسی و اقتصادی بین تهران- مسقط در سال‌های اخیر، قیل از آنکه به تدابیر هوشمندانه دولت‌های معاصر برگردد، ریشه در رابطه‌ای تاریخی دارد که در حقیقت بخشی از تمدن تجارت دریایی مسلمانان به حساب می‌آمده که به راه آبی ابریشم معروف است و در ادامه مطلب به آن پرداخته خواهد شد. تفاهم‌نامه‌های منعقدشده در زمینه‌های اقتصادی، گردشگری و پزشکی نه تنها بر اساس ظرفیت‌های موجود در دو کشور گامی مثبت در تحکیم روابط دوجانبه و ارتقای سطح مناسبات محسوب می‌شود، بلکه زمینه روابط انسانی و گفت‌وآم فرهنگی بین دو ملت هم‌ریشه را نیز فراهم می‌کند که مرادوات مردم در سطح شهرهای مختلف دو کشور و سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده، گواه براین مسئله است. اتصال بنادر دریایی بندرعباس و قشم ایران به بندر خصب، طرح انتقال خط گاز ایران به عمان و همچنین تفاهم‌نامه‌های پزشکی و گردشگری با استان فارس و اجرای نمایشگاه‌های متعدد فرهنگی و هنری در دو کشور، از نشانه‌های عملی دیپلماسی قوی بین ایران و عمان است.

ریشه‌های تاریخی روابط حسنه کجاست؟

بر اساس آنچه از اسناد تاریخی به دست آمده است، پس از حمله اعراب به ایران و انتقال قدرت از ساسانیان به مسلمانان در قرون اولیه اسلامی، بنادر ساحلی دریای پارس نته‌تها از رونق نیفتادند، بلکه بر دامنه فعالیتشان نیز افزوده شد. از مهم‌ترین دلایل این امر، آن بوده است که با توجه به انتقال پایتخت سیاسی به خارج از مرزهای ایران، هرج‌ومرج و ناامنی در شهرهای ایران شایع و همین امر باعث به‌خطرافتادن راه زمینی ابریشم شد و تجار مسیر دریایی را برای انتقال کالاهای خود برگزیدند و بنادیری مانند ابله، بصره، سیراف، جده و صحرار در عمان که همچنان ایرانی باقی مانده بودند، رونق فراوانی یافتند، اما پس از سقوط سلسله اموی، این میراث ارزشمند تجارت دریایی به‌طور کامل به خلافت اسلامی منتقل شد. البته یکپارچگی جغرافیایی مناطق کرانه‌ای سواحل پابرجا نماند و با شروع نهضت‌های سیاسی در بین‌النهرین و تحت‌الشعاع قرار گرفتن جریان‌های اقتصادی در این منطقه، اهمیت بنادر شمالی مانند بصره و ابله از بین رفت و در مقابل بندر سیراف نبض جدی و طلایی جدیدی برای تجارت دریایی و مبدأ راه آبی ابریشم شد. کشتی‌ها پس از بارگیری از سیراف، با گذر از دریای عمان به مسقط می‌رسیدند و از آنجا با گذر از اقیانوس هند، راهی چین و هند می‌شدند و از اینجا بود که مبادلات تجاری بین سیراف و مسقط منجر به روابط گسترده فرهنگی و اجتماعی شد.

کشتی‌رانی از سیراف به مسقط، داستانی برای آغاز راه ابریشم دریایی

کتاب «اخبار الصين و الهند» را ابویزید سیرافی پس از اضافه‌کردن مطالب این‌وهب بر گزارش‌های سفر «ناخدا سلیمان سیرافی»، تاجر معروف، به رشته تحریر درآورد. نوشته‌های سلیمان جوی گزارشی از عجایب جهان باستان است که سفرهای دریایی را همراه با مخاطراتی مانند توفان، راهزنان دریایی و ماهیان غول‌پیکر روایت می‌کند و به صورت سلسله‌داستان‌هایی منظم تدوین شده است. یکی از آنها «داستان‌های سندباد» نام دارد که بعدها جزء مجموعه بزرگ «هزارویک شب» درآمد. جدا از جاذبیت‌های افسانه‌ای سفرنامه ناخدا سلیمان سیرافی که از مشاهدات عینی خود از تجربه سفر به چین سخن می‌گوید، آنچه بیش از همه حائز اهمیت است و بعدها مورد استفاده بسیاری از سفرنامه‌نویسان نیز قرار گرفته، حکایت حکمرانی دریایی مسلمانان عرب و ایرانی در اقیانوس هند، دریای سرخ و دریای مدیترانه و نقش اتصالی دریای پارس است که سرزمین‌های عربی را به هند و چین متصل می‌کرد. سیراف بندری ثروتمند با بناهای بزرگ و ساکنان بسیار بوده که نقطه آغازین راه آبی ابریشم به حساب می‌آمده؛ چنان‌که سلیمان سیرافی می‌گوید: «کشتی‌ها در سیراف بارگیری می‌کردند و به سوی مسقط ادامه مسیر می‌دادند و از آنجا به چین و هند روانه می‌شدند» و این تردد دریایی منجر به سکونت و مهاجرت ایرانیان در بخش‌هایی از عمان به‌ویژه بندر مشهور صحرار شد.

جاذبه‌های عمان برای ایرانی‌ها

همزیستی فرهنگی میان مردم عمان که سنت‌های قومی و مذهبی نزدیکی با مردم جنوب ایران داشتند، از دیرباز تعامل سازنده‌ای را بین دو ملت به وجود آورده است که نشانه‌های آن را می‌توان در برخی شهرهای ایران به‌خصوص شهر شیراز مشاهده کرد. پروازهای هفتگی شیراز- مسقط فرصتی برای بهره‌مندی از ظرفیت‌های تجاری، گردشگری و پزشکی را پیش‌روی شهروندان عمانی قرار می‌دهد.از طرف دیگر، جاذبه‌های سرمایه‌گذاری در عمان در کنار فرهنگ مدارای این مردمان و قربایت قومی، ایرانیان را در سال‌های اخیر مشتاق به مهاجرت به عمان و سرمایه‌گذاری در این کشور کرده است. با وجود اینکه الگوهای رفتاری در این کشور سلطان‌نشین شبیه دیگر کشورهای عربی همسایه است، باز روحیه تعاملی و میهمان‌نوازی آنان زبانزد است که این خود ریشه در تاریخ روشنی از روابط دوستانه با دیگر ملت‌ها دارد.

اقتصاد